

Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення

27-28 жовтня 2006 р. у м. Харкові на базі Академії правових наук України, Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого та Харківського національного економічного університету відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення».

Організаторами конференції виступили Міністерство освіти і науки України, Міністерство промислової політики України, Міністерство економіки України, Національна академія наук України, Академія правових наук України, державні адміністрації Харківської, Сумської, Полтавської областей, Північно-Східний науковий центр НАН і МОН України, Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Інститут економіки та прогнозування НАН України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харківський національний економічний університет, Харківська національна академія міського господарства.

Метою конференції стало обговорення проблем сучасного стану і перспектив функціонування національної господарської системи, формування методологічних та практичних рекомендацій щодо наукового, економічного і правового забезпечення інноваційного розвитку.

У вступному слові співорогови організаційного комітету конференції президента Академії правових наук України, ректора Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, академіка НАН України **В. Тація** наголошувалось на важливості проведення такої конференції на сучасному етапі розвитку української державності у світлі глобалізаційних процесів в економіці, намірів України вступити до СОТ.

Важливість і актуальність проведення конференції підкреслювались і в привітаннях, надісланих на адресу учасників конференції, від Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, президента українського союзу підприємців і промисловців.

Глава Харківської обласної державної адміністрації **А Аваков** та Харківський міський голова **М. Добкін** звернули увагу присутніх на важливість проведення такої конференції у Харкові — науково-освітнянській столиці України, де сконцентровано інтелектуальний, економічний, науково-технічний потенціал не тільки східної України, а й всієї держави.

Робота на конференції провадилася по таким науковим напрямкам: сучасна інноваційна система: глобальні закономірності і регіональні особливості; організаційно-економічні складові активізації інноваційної діяльності; цивілістичний аспект створення і впровадження інноваційних продуктів; проблеми інноваційного права та державного стимулювання інноваційної діяльності

У роботі конференції взяли участь 8 академіків та членів-кореспондентів НАН України, 13 академіків та членів-кореспондентів Академії правових наук України та Академії педагогічних наук України, 42 доктори наук, 52 кандидати наук.

В роботі конференції взяли участь заступники міністра освіти і науки України, міністра економіки України, представник Секретаріату Президента України, заступник Генерального прокурора України, керівники органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування, провідних підприємств та банків.

За словами академіка НАН України, голови Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України **В. Семиноженка**, проблема економічного зростання є однією з найактуальніших у сучасному світі. В його доповіді «Структурна революція в економіці як категоричний імператив сучасної політики України», акцентувалося на тому, що найважливішим завданням сьогодення є забезпечення соціально-економічного прориву в напрямку переходу до постіндустріального суспільства й економіки знань. Причому перехід до постіндустріальної стадії розвитку суспільства означає заміну галузевого розподілу національної економіки розподілом технологічним. Пріоритетом стає розвиток високих технологій у всіх галузях. Однак кожному технологічному устрою притаманні свої провідні технології, що складають його ядро. Для економічної системи будь-якої країни властиве одночасне функціонування декількох технологічних устроїв: такого, що народжується; переважного; такого, що відмирає. Стратегічне значення для економіки має саме новий устрій, який справляє до певного моменту незначний вплив на приріст ВВП, але саме він формує напрямок розвитку країни на десятиліття вперед.

Академік НАН України, президент Академії правових наук України **В. Тацій** у доповіді «Правове забезпечення інноваційного розвитку: стан

і перспективи» позначив причини технологічного відставання України від розвинутих держав, зниження конкурентоздатності вітчизняної економіки. В доповіді було охарактеризовано стан законодавчого регулювання інноваційної діяльності, структури, які мають відношення до неї, та внесено конкретні пропозиції щодо розвитку науково-технічного і кадрового потенціалів України й адаптації їх до ринкової економіки, формування нового мислення в постіндустріальному суспільстві. На думку доповідача, слід розробити дієву Програму заходів щодо розвитку інвестицій.

З метою забезпечення системного й комплексного підходів до правового регулювання інвеститційно-інноваційних процесів в Україні доцільно створити в структурі Академії правових наук України нову структурну одиницю — Інститут інновацій.

Заступник Генерального прокурора України, кандидат юридичних наук **Т. Корнякова** виступила з доповіддю «Стан додержання законодавства при здійсненні інноваційної та інвестиційної діяльності», в якій зупинилася на найбільш поширених правопорушеннях у цій царині. Йдеться, зокрема, про незаконне використання суб'єктами господарювання пільгового режиму оподаткування шляхом ввезення в Україну «псевдоінвестицій» та їх відчуження без сплати до бюджету мита, податків та інших обов'язкових платежів. Було підкреслено, що органи прокуратури постійно приділяють увагу нагляду за додержанням Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» і законодавства, що регулює функціонування спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку. Прокурорськими перевітками викрито непоодинокі факти зловживань службових осіб суб'єктів підприємництва, які здійснюють свою діяльність у СЕЗ та ТПР.

Гострим видався виступ директора Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, академіка НАН України **Б. Малицького**, який у доповіді «Влада, наука, виробництво і бізнес у забезпеченні інноваційного розвитку України» показав системність проблем розвитку вітчизняної науки, відсутність ефективних механізмів управління нею. З його слів, майже половина нашого наукового потенціалу, не будучи затребуваною своєю країною, працює над виконанням зарубіжних замовлень. Серед проблем науки особливе значення мають падіння престижу наукової праці і загострення у цьому зв'язку комплексу питань, які стосуються, зокрема, демографії наукових кадрів, стану матеріально-технічної бази, комерціалізації наукових результатів і захисту інтелектуальної власності, наукової етики, світогляду та багатьох інших. Доповідач докладно зупинився на

причинах, через які Україна й досі, попри всю декларативність, не стала на інноваційну модель розвитку. Серед них — низький рівень капіталізації вітчизняної економіки; проїдання, а не оновлення виробничих фондів; значне розшарування населення за рівнем доходів. У доповіді окреслено коло завдань, вирішення яких є необхідною умовою виходу України на інноваційну модель розвитку.

Доповідь ректора Харківського національного економічного університету, доктора економічних наук, професора **В. Пономаренка** «Економіка знань та інноваційна підготовка кадрів» було присвячено завданням формування в різні засоби потреб нововведень у користувачів або виробників у широкому сенсі. З його слів, потрібно сформувані платоспроможні потреби у знаннях. Комп'ютеризація шкіл та вищих навчальних закладів є кроком у правильному напрямі, але по-справжньому слід зайнятися ліцензованим програмним забезпеченням. Його закупівля навчальними закладами — практично непосильне завдання. Потрібні домовленості на державному рівні з розробниками. Вкрай важливо, на думку доповідача, організувати контроль впровадження науково-дослідницьких та проектно-конструкторських розробок у навчальний процес через наповнення ними змісту лекційного матеріалу, практичних та лабораторних робіт.

Академік Академії правових наук України **Н. Кузнєцова** у доповіді «Цивільно-правові засоби забезпечення інновацій у сучасному законодавстві України» наголосила на тому, що лише комплексне, системне врегулювання і взаємодія наукового, високотехнологічного і освітнього секторів економіки дозволять забезпечити одержання, поширення і використання науково-технічних результатів, нових технологій, науково-місткої продукції. Перспективний розвиток сучасної економіки без цього неможливий. Термін «інноваційний тип економіки» став звичним в економічній науці, він також впевнено увійшов у законодавчий простір, в повсякденний діловий і науковий обіг. Можна констатувати, що і в юридичній літературі він також активно застосовується. Водночас у площині визначення завдань правового регулювання інноваційних процесів актуальною залишається низка питань. Зокрема, по-перше, що таке інновація, інноваційна діяльність, інноваційні правовідносини, інноваційний продукт саме у правовому вимірі? По-друге, які правові засоби і правові механізми є необхідними і достатніми для вирішення основних завдань забезпечення інноваційного розвитку української економіки? В доповіді здійснено спробу розв'язати позначені проблеми.

Завідувач відділу освіти і науки служби гуманітарної політики Секретаріату Президента України **О. Коврига** поділився досвідом запровад-

ження інновацій в США на прикладі провідних університетів цієї країни, позитивні моменти якого доцільно було б використати в Україні.

Член-кореспондент Академії правових наук України **І. Спасибо-Фатєєва**, виступаючи з доповіддю «Інновації в українській правовій сучасності», запропонувала комплекс заходів розв'язання проблеми інновацій в українській правовій сучасності. Зокрема, з боку держави — дозвіл комерціалізації науки з розробленням правових механізмів щодо цього, починаючи від вузівської та фундаментальної науки і закінчуючи сферою виробництва; з боку інвесторів — створення інноваційних структур і апробація тих чи інших моделей інновацій; з боку інтелектуалів — генерування ідей із їх донесенням до певних баз даних, із яких вони потраплятимуть до відповідних ланок інноваційної інфраструктури. Враховуючи ці та інші чинники, слід починати рухатися для побудови в Україні гідної інноваційної інфраструктури з належним рівнем її правового забезпечення.

«На сучасному етапі розвитку України завдання з науково-технічного та інноваційного розвитку полягає у формуванні відповідних пріоритетів розвитку науки, технологій та інновацій, правової бази, кадрової політики, матеріально-технічного забезпечення, економічних методів регулювання розвитку науково-технологічної та інноваційної сфер», — наголосила в доповіді «Проблеми формування та реалізації науково-технологічної та інноваційної політики» доктор юридичних наук, директор Інституту інтелектуальної власності Академії правових наук України **О. Орлюк**. При формуванні національної інноваційної системи в Україні влада має виходити з того, що ключовим елементом такої системи повинна стати наука. Це, у свою чергу, вимагає створення дійсно ефективної системи управління, яка повинна відповідати декільком умовам: по-перше, бути принципово відмінною від традиційних бюрократичних структур; по-друге, характеризуватися функціональністю та міжгалузевим характером. У доповіді йшлося про проблеми формування інноваційної системи України.

«Питання про роль держави в економічних відносинах, про її економічні функції та засоби їх реалізації вже давно знаходяться у сфері прагматичних, а не догматичних підходів», — зазначив у доповіді «Інноваційна політика держави і господарсько-правові засоби її реалізації» кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого **Д. Задихайло**. На його думку, забезпечення інноваційного характеру розвитку економічних відносин — головного чинника підтримки конкурентоспроможності національних суб'єктів господарювання і національної

економіки як такої — слід визнати самостійною функцією держави у сфері економіки. Сутність інноваційної політики полягає у перетворенні суспільства з платника світової технологічної ренти на її одержувача. Інноваційна функція держави, що своїм головним об'єктом впливу має формування та прискорене функціонування саме інноваційного ринку української економіки, методологічно повинна реалізуватися через застосування правових та організаційних заходів, спрямованих на основні структурні елементи такого ринку, впливаючи на підвищення їх системної ефективності. Серед таких елементів доповідач виділив: інноваційну пропозицію, інноваційний попит, інфраструктуру інноваційного ринку, мінімізацію трансакційних витрат.

28 жовтня робота конференції була продовжена в режимі секційних засідань: секція № 1 «Сучасна інноваційна система: глобальні закономірності і регіональні особливості» (керівник секції — П. Бубенко); секція № 2 «Організаційно-економічні складові активізації інноваційної діяльності» (керівник секції — М. Кизим); секція № 3 «Цивілістичний аспект створення і впровадження інноваційних продуктів» (керівник секції — Н. Кузнецова); секція № 4 «Проблеми інноваційного права та державного стимулювання інноваційної діяльності» (керівник секції — В. Мамутов).

За результатами конференції розроблено Рекомендації та Пакет першочергових законодавчих пропозицій у сфері інноваційної діяльності, які надіслані до Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України.

Матеріал підготував

О. Петришин, доктор юридичних наук, професор,
головний вчений секретар АПРН України, академік

Право і справедливість у глобальному суспільстві: XXII Всесвітній конгрес з філософії права і соціальної філософії

Під егідою Міжнародної асоціації філософії права і соціальної філософії (IVR) 24-29 травня 2006 р. в Гранаді (Іспанія) працював XXII Всесвітній конгрес з філософії права і соціальної філософії «Право і справедливість у глобальному суспільстві»¹. На церемонії відкриття, що

¹ Участь автора цього аналітичного огляду в роботі Конгресу стала можливою завдяки фінансовій підтримці Міжнародного фонду «Відродження».